

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Հայ-ռուսական (սլավոնական) համալսարանի իրավագիտության ֆակուլտետի քրեական և քրեական դատավարության իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ

ԴԱՏԱՎՈՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԼՍՈՒՄՆԵՐԻ ԱՆՑԿԱՑՈՒՄՆ ՈՐՊԵՍ ՏՎՅԱԼ ՔՐԵԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻՆ ՆՐԱ ՀԵՏԱԳԱ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՑԱՌՈՂ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔ

ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագիծը¹ (այսուհետ՝ Նախագիծ) նախատեսում է քրեական վարույթի նոր պարտադիր փուլ՝ նախնական դատալսումներ: Նախնական դատալսումները նախորդելու են դատաքննությանը և ներառելու են մինչդատական վարույթի արդյունքների ստուգմանն ու դատական քննության նախապատրաստմանն ուղղված բոլոր հարցերի քննարկումն ու լուծումը՝ մրցակցության և կողմերի հավասարության պայմաններում:

Դատարանի նախաձեռնությամբ կամ վարույթի մասնակիցների միջնորդությամբ՝ նախնական դատալսումներ կարող են անցկացվել, մասնավորապես, վարույթի մասնակիցներին հայտնաժամբարակի, նրանց ինքնաբացարկի կամ վարույթից հեռացնելու հարցերը լուծելու համար:

Նախնական դատալսումների ընթացքում բացարկի, ինքնաբացարկի և վարույթից հեռացնելու հարցերը քննարկվում են Նախագծի 60-65-րդ հոդվածներով նախատեսված դեպքերում և կարգով:

Եթե նախնական դատալսումների ընթացքում պարզվում է, որ առկա է վարույթին դատավորի մասնակցությունը բացառող հիմք, ապա դատավորը որոշում է կայացնում ինքնաբացարկի կամ իրեն հայտնված բացարկն ընդունելու մասին: Այդպիսի որոշում կայացվելու դեպքում վարույթի նյութերը ներկայացվում են վերաբաշխման ընդհանուր կարգով:

Հարկ է նշել, որ բացարկի, ինքնաբացարկի և վարույթից հեռացնելու հարցերը կարգավորող օրենսդրությունը ձեռք է բերել նոր բովանդակություն և նոր որակ: Մակայն, բացի դրական կողմերից այն ունի նաև որոշ թերություններ: Բանն այն է, որ Նախագծի 62-րդ հոդվածի 2-րդ մասը դատավորի կողմից նախնական դատալսումների անցկացումը չի սահմանում որպես առաջին ատյանի դատարանի կազմում տվյալ քրեական վարույթին

նրա հետագա մասնակցությունը բացառող հանգամանք:

Քրեական դատավարության տեսության մեջ այս դրույթը միանշանակ չի ընդունվում: Այսպես, Ի.Ա. Հաազը նշում է, որ դատավորի կողմից նախնական դատալսումների անցկացումն անհրաժեշտ է դիտել որպես տվյալ քրեական վարույթին նրա հետագա մասնակցությունը բացառող հանգամանք: Հեղինակի կարծիքով դա կապահովի դատաքննության օբյեկտիվությունը²:

Նախնական դատալսումների ընթացքում որևէ ապացույց անթույլատրելի ճանաչած դատավորը չի կարող մասնակցել տվյալ վարույթին հետագայում, նշում են Ռ.Ֆ. Ջինատովը և Լ.Գ. Տատյանինան³ և հավելում, որ նմանատիպ դիրքորոշում են հայտնում նաև այլ դատավարագետներ⁴:

Քննարկվող հարցի վերաբերյալ իրենց մոտեցումներն են արտահայտել նաև հայրենական իրավաբանները: Մասնավորապես, պրոֆեսոր Գ.Ս. Ղազինյանը նշում է, որ այսպիսի կառույցը կաշկանդում է դատարանին (դատավորին) դատավճիռ կայացնելիս, նախադրյալներ է ստեղծում դատարանի (դատավորի) կողմնակալության, նախահանդավածության համար⁵:

Ուշագրավ է, որ քննարկվող հարցի վերաբերյալ իրենց մոտեցումներն են արտահայտել նաև հայրենական հոգեբանները: Այսպես, Է.Ա. Գրինը գրում է, որ քրեական գործի նյութերի նախնական ուսումնասիրությունը՝ ամբաստանյալին դատի տալու հարցը որոշելու նպատակով, դատավճիռ կայացնելիս ազդում է դատավորական հանգամանքի ձևավորման վրա⁶:

Մենք մույնպես կարծում ենք, որ նախնական դատալսումների անցկացումը կարող է դատավորի մոտ կողմերի նկատմամբ կանխակալ կարծիք ձևավորվել: Իսկ նման կարծիքը, ինչպես իրավացիորեն նկատում են Ա.Ս. Սմիռնովը և Կ.Բ. Կալինովսկին, կարող է աղավաղել գործի իրական

պատկերը, ինչպես նաև դատավճիռ կայացնելիս՝ բացասաբար անդրադառնալ դատավորի ներքին համոզմունքի ձևավորման վրա՝

Սակայն, մեր պնդումները ամբողջական չէին լինի առանց այս հարցի վերաբերյալ միջազգային փորձի ուսումնասիրության: Այսպես, օրինակ՝ Ֆրանսիայում ծանր հանցագործություններով գործերը առաջին ատյանի դատարան փոխանցվելուց առաջ վերահսկվում են քննչական կամերայի կողմից: Այն դեպքում, երբ նրանք դրական որոշում են կայացնում, գործը ըստ էության քննելու համար փոխանցվում է առաջին ատյանի դատարան, որի կազմը չպետք է համընկնի մեղադրական կամերայի կազմի հետ:

Անգլիական քրեադատավարական օրենսդրության համաձայն՝ նախնական դատախոսներ անցկացրած դատավորը չի կարող մասնակցել տվ-

յալ վարույթին հետագայում, քանի որ նրա մոտ կարող է կողմերի նկատմամբ կանխակալ վերաբերմունք ձևավորվել¹⁰:

Նշենք նաև, որ խնդրին նման լուծում է տրված նաև ԱՊՀ մասնակից-պետությունների քրեական դատավարության մոդելային օրենսգրքի հայեցակարգում, ըստ որի՝ դատի տալու հարցի լուծումը պետք է հանձնվեր այն դատավորին, ով չի քննելու տվյալ քրեական գործը ըստ էության¹¹:

Ամփոփելով վերն ասվածը՝ հանգում ենք այն եզրակացության, որ Նախագծի 62-րդ հոդվածի 2-րդ մասը անհրաժեշտ է փոփոխության ենթարկել և շարադրել հետևյալ կերպ՝

«...Դատավորի կողմից նախնական դատախոսների անցկացումը բացառում է առաջին ատյանի դատարանի կազմում տվյալ քրեական վարույթին նրա հետագա մասնակցությունը...»:

¹ Նախագիծը տեղադրված է ՀՀ արդարադատության նախարարության ինտերնետային կայքում՝ www.moj.am:

² St'u Gaag И.А. Судебное решение об аресте (заключении под стражу) в уголовном процессе России, Автореф. дис. ... канд. юрид. наук., М., 2002г. С. 9-10.

³ St'u Татьяна Л.Г., Зинатов Р.Ф. Некоторые вопросы, связанные с исключением доказательств на предварительном слушании: Проблемы совершенствования и применения законодательства о борьбе с преступностью: Материалы Всероссийской научно-практической конференции, посвященной 95-летию Башкир-ского государственного университета. Часть I. - Уфа: РИО БашГУ, 2004г. С. 193.

⁴ St'u Порцева О.Б. Подсудность уголовных дел: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. - Ижевск, 2004г. С. 6: Татьяна Л.Г. Процессуальные проблемы производства по уголовным делам с участием лиц, имеющих психические недостатки (вопросы теории и практики): Дис. ... д-ра юрид. наук. Ижевск, 2004г. С. 329.

⁵ St'u Ղազիսյան Գ.Ս. «Քրեական դատավարության պատմական և արդի հիմնահարցերը Հայաստանում»: Եր., Երևանի համալս. հրատ., 2001թ., էջ 342:

⁶ St'u Գրիմ Էլրա Աշոտի «Դատական գործունեության հոգեբանություն»:- Եր., «Ձանգակ- 97», 2002թ., էջ 49:

⁷ St'u Уголовный процесс : учебник / А.В. Смирнов, К.Б. Калиновский; под общ. ред. проф. А.В. Смирнова. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : НОРУС, 2008г. С. 482.

⁸ St'u Քննչական կամերան, մինչև 2000թ. հունիսի 15-ի օրենքը անվանվում էր «մեղադրական կամերա»: Այդ անվանումը, ըստ Ֆրանսիական օրենսդիրի, հակասում է անմեղության կանխավարկածին: St'u Գуценко К.Ф., Головки Л.В., Филимонов Б.А. «Уголовный процесс западных государств». Изд. 2-ое, доп. и испр. – издательство “Зерцало-М”, 2002г. С. 359-360.

⁹ St'u Уголовный процесс. Учебник для студентов юридических вузов и факультетов. Под ред. К.Ф. Гуценко. Издание 4-е, переработанное и дополненное. – М.: Издательство “Зерцало”, 2000г. С. 345.

¹⁰ St'u Апаров П.В. Суды и судебный процесс Великобритании. Англия, Уэльс, Шотландия. - М., 1996г. С. 24.

¹¹ St'u Ղազիսյան Գ.Ս. նշված աշխատության էջ 346:

РЕЗЮМЕ

*Проведение судьей предварительного слушания как обстоятельство
исключающее его дальнейшее участие по данному производству*

В проекте нового Уголовно-процессуального кодекса РА проведение судьей предварительного слушания не является обстоятельством исключающим его дальнейшее участие по данному производству.

Анализируя существующие точки зрения различных ученых-процессуалистов и зарубежный опыт, автор приходит к выводу, что проведение судьей предварительного слушания должно рассматриваться как обстоятельство исключающее его дальнейшее участие по данному производству.

SUMMARY

**The preliminary hearing conducted by judge as a circumstance precluding
him from further participation in the given proceeding**

In the draft of new RA Criminal Procedure Code the preliminary hearing conducted by judge is not a circumstance precluding him from further participation in this proceeding.

Having analyzed different approaches of various scientists as well as the international experience, the author comes to the conclusion that the conduction of preliminary hearing by judge should be considered as a circumstance precluding him from further participation in this proceeding.